

[...] A vallástörténet mítoszai és a modern politikátörténet mítoszai között szakadék ásít. A görögök és a mitológiát alkotó többi nép mítoszai a fabuláktól eltérő, sajátos elbeszélések voltak és szabad kitalációk. A szellem sajátos munkálkodása hozta őket létre, amely önállóan állt a költészet, valamint a tudomány és filozófia kezdeményei mellett, bár néha részben összemosódott velük. A mitológiában a mítoszjelenséget elbeszélésekben fejtették ki és képekben jelenítették meg. Azonban sem az igazság igénye, sem az alkalmazhatóság nem lépett előtérbe. Mindkettő akár nem létező is lehetett volna, a mitológiai történetek és képek akkor is fennállnának. Másvalami domborodik ki itt: a spontaneitás, s ez az igénytelenséggel és a céltalansággal rokon. Ennek ellenére – vagy talán éppen ezért – kimondhatjuk: itt a mítosszal van dolgunk, azzal az ősfenoménnel, amelyre elbeszélések és képek egyaránt visszavezethetők.

És nekünk mindezt – elbeszéléseket, képeket s az egész jelenséget – igazinak kell neveznünk, mint a szemünk láttára kiásott szobrokat, akkor is, ha e valódiságot nem tudjuk vagy nem akarjuk közelebbről meghatározni. A vallástörténet e képek szülőföldjére visz bennünket, ahol nem távolodtak és nem idegenedtek el eredetüktől, a mítosz jelenségétől.

Másképpen van ez a politikai történelem mítoszaival. Ezek képtelenek magában megállni, igénytelen és céltalan, spontánul születő mitológiát teremteni. S nem a mítosza kell őket visszavezetni, amely elbeszélésekben és képekben terjed, hanem legfeljebb a politikai ősfenoménra, ahogy azt elképzelni szeretik mint ős-machiavellizmust vagy ős-szocializmust Rousseau *Contrat social*-ja értelmében. „Mítoszokról” itt csak tudatosan túlzott értelemben beszélnek, és a „hamis” [*unecht*] szót is ki lehet mondani. Ezek „hamis mítoszok”, magukat igazságnak feltüntetők „fabulák, agyrémek, káprázatok”, holott csak politikai célok szolgálatában, technikai okokból helyesek. Nem azért hamisak, mert ilyenek! Hiszen valódi politikai eszközök. A „hamis” szót azért kell tódítani, amiért egyáltalán ilyesmit „mítosznak” neveznek: hiszen mindez a mítoszoktól idegen területen, a politikában van otthon, és a mítosz ősjelenségéhez semmi köze. [...]

(1973. 12.)

Tamás Gáspár Miklós fordítása

JUHÁSZ FERENC

Szervátiusz

Él Kolozsvárott két nagy művész, két elemi szobrász, lángoló ember, robbanó szív, örökös termékeny mámor és szenvedés, apa és fia, Szervátiusz Jenő és Szervátiusz Tibor. Elfojthatatlan teremtő daccal és virágzó termékeny mámorral, következetes konok akarattal dolgoznak, teremtenek, teremtenek és dolgoznak, mert tudják, hogy a teremtő munka és a teremtő szent akarat az egyetlen lehetséges létállapot, a fennmaradás és a megmaradás egyetlen reménye és szerelme. Dolgoznak kőben, fában, fémben, szikár és puhább anyagokban, teremtenek törekeny és feszülő, mállóbb és szikrázóbb anyagokkal, hogy nemcsak művükben, de hitükben és emberségükben is megmaradjanak, hogy nép, hit, történelem, múlt és emberi áldozat ne hamvadjon el a jövő előtt, ki ne hamvadjon szívünkben és szívükben a termékeny teremtő akarat, hogy ne égjen szívünk és lángarcú életünk, mint a világtér kopár dőrejeiben a lüktető árva égitestek. Mondják az egyszerűek és megaláztatásra-szántak, mondják a megváltó-jelöltek és ragyogni-kiválasztottak sorsát és kegyelmét, elmondják a számukra szilárd anyagokban, mondják Dózsa üszkös-fekete vak arcát, a farönk-rücsök-ősi, izzó fémpánttal koszorúzott, tűzben-szétrepedt Ős-dacfejet, mondják Dózsa tüzes rostokon, izzó rácsokon ugráló szívét, amely lánggal szökös és füsttel hő-

rög, mint égő párdúc, mondják Petőfi teremtés-titkú, faodú-szemű, fatajték-csipkés-szem-pillájú, harmatragyogású fejét, mondják Adyét, a zord és könyörtelen ébenfaátokarcú zárt próféta-fejet, mondják a szenvedőket, megalázottakat és elesetteket, mondják az emberi világot átizzadt és verejtékkal kristályosra-átítatott vállán cipelő nép hatalmas életét, a forradalmat és a szenvedést, a hiteket, látomásokat, temetőket, mondják az emberi világot vállukon hordozók emberiség-keresztjét, s mondják a Megváltó-fiú óriás imádkozósáska-csontváz-jelenését, a megváltó akarat kemény hitét, amely érc-csillag-lángolásként, önmagát-szétüvöltő kozmikus testként a néma űrben, szívünkben, fémrúcsökgyökér-mellkasával, fém-virágcsontváz-kezeivel és fém-Tejút-lábával diadalmasan robban és ragyog.
(1974. 2.)

ARADI JÓZSEF

Sztárhelyzet

(Részlet)

Elvárom, hogy te légy az olimpiai bajnok. Ne felejtsd el, hogy milliók szurkolnak itthon érted. *(Levél a sztárhoz)*

Aradi József: *Az Önök egyik tanítványából váratlanul (vagy kevésbé váratlanul?) sportcsillag lett. Mit jelent ez?*

Károlyi Béla: Ugyanolyan rendszeres és kemény edzést, mint eddig, csak sokkal nehezebb körülmények között. Majdhogynem el kell bújnunk a világ szeme elől. A sportfunkcionáriusok és sportrajongók nincsenek tekintettel arra, hogy nekünk nyugodt légkörben kell felkészülni az olimpiára.

A. J.: *Mi az, ami Önöket a legjobban zavarja munkájukban?*

K. B.: Az intézményesen „belénk fektetett” bizalom. Nem a bizalomnyilvánítás látványos formáira volna szükségünk, hanem a „hátszágából” jövő csendes támogatásra.

A. J.: *Eddig több ezer levelet kaptak. Gondolom, ez elég csendes erkölcsi támogatás.*

K. B.: Persze, jó levelet kapni, a baj ott kezdődik, amikor felbontja az ember őket. A leveleket ugyanis nem mi kapjuk, hanem egy 14-15 éves gyermek. A szuperlatívuszok még egy felnőttet is megszedítenek.

Szuperlatívuszok

Moldva Büszkesége – A Nap Lánya – A Mozgás Mágusa – Gazellaszökellésű Csoda – Vénusz – A Tökéletesség Szobra – Hercegnő – A Világ Leghíresebb Gyermekcsillaga – Csillag a Haza Firmamentumán – Az én hazám Románia / Bukarest a fővárosa / Nadia, te vagy a világ / Annak, ki téged szívből imád.

A. J.: *A címzett elolvashatja a leveleket?*

K. B.: Egy Európa-bajnokot nem lehet elszigetelni a környezetétől. Az olimpiai keret egyik fő esélyesét még kevésbé. Másrészt negatív hatások nemcsak a posta jóvoltából érhetik az embert. Itt van a rádió, televízió, állandóan újságírók ostromolnak bennünket, a hírnévnek is megvannak a maga törvényei, amelyekkel nekünk is számolnunk kell. Szerencsére Nadia amúgy is elég zárkózott, vadóc természet, nem szívesen nyilatkozik. Mégis, ami a nyilvános szereplést illeti, bizonyos rendszabályokat kellett bevezetnünk. Abból indulunk ki, hogy ő még csak hetedikes diáklány, és nem az önreklámozás szakértője.

Azért írok neked, mert 1976. március 21-én láttalak a televízióban, amint párnacsatát vívtatok, képelem, micsoda állati kavarodás lehetett, mi is szoktunk ilyen csinálni táborozáskor... *(Levél a sztárhoz)*

A. J.: *Milyen hatása volt a tévé Nadia Comăneci-ről szóló dokumentumfilmjének?*

K. B.: A televízió vonzó ideálokat keres, s jó, hogy ezt köznapie emberekben találja meg, akik nemcsak imádkozhatók, hanem követhetők is. A népszerűsítés időnként „sztárolásba” csap át.

A. J.: *Ez miben nyilvánul meg?*